

Turvetuotannon ympäristön- ja luonnonsuojelun kansallisen koordinoinnin yhteistyöryhmän kokous/9

Aika:	19.9.2017 klo 10.10 – 14.05
Paikka:	YM, Aleksanterinkatu 7, Helsinki, neuvotteluhuone Tähtitaivas
Läsnä:	Juhani Kaakinen, Pohjois-Pohjanmaan ELY, puheenjohtaja Hanne Lohilahti, ympäristöministeriö Juha Lahtela, ympäristöministeriö (osan aikaa) Eero Melantie, Pohjois-Pohjanmaan ELY (etäyhteys) Antti Ylitalo, Itä-Suomen aluehallintovirasto Ansa Selänne, Keski-Suomen ELY Heta Latvala, Etelä-Pohjanmaan ELY (etäyhteys) Satu Ahola, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto Satu Kouvalainen, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto (etäyhteys) Päivi Peronius, Vapo Oy Sinikka Kangasmaa, Vaasan hallinto-oikeus Ismo Karhu, Pohjois-Pohjanmaan liitto (etäyhteys) Kaisa Heikkinen, Suomen ympäristökeskus (etäyhteys) Heli Heikkinen, Oulun Energia Oy (etäyhteys, Tarja Väyrysen sijainen) Kirsi Kalliokoski, Pohjois-Pohjanmaan ELY, sihteeri, muistio
Vieraat:	Marjaana Eerola, Pohjois-Pohjanmaan ELY (etäyhteys, osan aikaa) Ari Niiranen, ympäristöministeriö (osan aikaa) Anu Lillunen, ympäristöministeriö
Poissa:	Hanna Haavikko, Suomen turvetuottajat ry. Aulikki Alanen, ympäristöministeriö Hannu Salo, Bioenergia ry. Kati Veijonen, työ- ja elinkeinoministeriö Paloma Hannonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Kokouksen avaus

Juhani Kaakinen avasi kokouksen ja kertoi maakuntauudistuksen tilanteesta lyhyesti. Hän kertoi myös, että Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ympäristönsuojeluyksikössä on tehty tai tehdään useita rekrytointeja. Henkilöitä on lähtenyt yksityiselle sektorille tai henkilökiertoon.

Sihteeri totesi läsnäolijat. Anu Lillunen vetää ympäristölupien valvonta - kehittämishanketta ja oli kokouksessa tutustumassa yhteistyöryhmän toimintaan.

Sihteeri kertoi, että edellisen kokouksen (22.2.2017) muistiolounnos lähetettiin kommenteille 1.3.2017, eikä siihen tullut korjausehdotuksia.

YSL 89 § käytännössä

Juha Lahtela kertoi, että yleisesti ottaen ympäristöluvan muuttamisella tarkoitetaan ensisijaisesti tilannetta, jossa luvan määräyksiä muutetaan tai luvassa olevien puutteiden takia sitä täydennetään asettamalla uusia määräyksiä. Kysymys ei siis ole toiminnan olennaisesta muuttamisesta, josta säädetään YSL 29 §:ssä ja luvan muuttamistilanne siis eroaa merkittävästi toiminnan olennaisesta muuttamisesta johtuvasta lupaprosessista. Hakemus luvan muuttamiseen voi johtaa toiminnan muuttamiseen, jolloin joudutaan tarkastelemaan kysymystä muutoksen olennaisuudesta. Luvan muuttamista koskevan säännöksen merkitys lisääntyi sen myötä, että YSL 71 § kumottiin.

YSL 89.1 §:ssä säädetään toiminnanharjoittajan (luvanhaltijan) mahdollisuudesta hakea muutosta lainvoimaiseen lupaan. Toiminnanharjoittajalla on aina mahdollisuus tehdä hakemus luvan muuttamiseksi eikä se ole sidoksissa 2 momentissa säädettyihin perusteisiin. Luvanhaltijalla ei kuitenkaan ole oikeutta mihin tahansa luvan muuttamiseen, kuten lainvoimaisen luvan muuttamiseen pelkästä tyytymättömyydestä luvan sisältöön.

Lahtela kävi läpi 2 momentin alakohdat. YSL 89.2 §:ssä tarkoitettu kohdan 1 toiminnasta aiheutuva pilaantuminen tai pilaantumisen vaara voi poiketa ennalta arvioidusta esimerkiksi silloin, kun pilaantuminen poikkeaa lupahakemuksessa ja päätöksessä esitetystä. Tällöin varsinaista lupamääräystä ei ehkä ole asetettu, koska siihen ei ole nähty tarvetta. Tilanteeseen on voitu joutua puutteellisen lupahakemuksen johdosta. Jos kyse on raja-arvon rikkomisesta, tulee harkittavaksi hallintopakkomenettelyn käynnistäminen. Toiminnanharjoittaja voi toisaalta pilaantumisen vaaran muuttumisen huomattuaan oma-aloitteisesti valvontaviranomaisen suostumuksella tehostaa tarkkailua.

Kohdan 2 toiminnan mahdollisesti aiheuttama maaperän tai pohjaveden pilaantuminen tai merta koskevien kieltojen vastainen toiminta on peruste luvan muuttamiselle (toiminnasta aiheutuu lain vastainen seuraus). Tällöin on kyse siitä, että toiminta poikkeaa luvasta tai jotain asiaa ei ole lupaprosessissa huomattu. Valvontaviranomaiselle se voi tulla tietoon tarkkailusta saatavien tietojen tarkastuksessa ja häiriö- ja onnettomuustilanteiden johdosta. Se edellyttääkin valvojalta poikkeavien tilanteiden huolellista arviointia. Tarkkailua koskevien määräysten merkitys on myös korostunut, koska varmuus sille, että luvan myöntämisen edellytykset edelleen täyttyvät toistaiseksi voimassa olevassa luvassa tulee tarkkailun tuloksista.

Parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymisen vuoksi (kohta 3) voidaan myös tehdä aloite luvan muuttamiseksi. Tällöin tarkastellaan muita kuin BAT-päätelmiin kuuluvia tekniikoita. Päästöjä tulee tällöin voida vähentää olennaisesti eikä siitä saa aiheutua kohtuuttomia kustannuksia. Kustannusten kohtuuttomuuden arviointi tehdään tapauskohtaisesti eikä siitä voida antaa yleistä ohjetta.

Toiminnan ulkopuolisten olojen aiheuttama muutostarve lupaan (kohta 4) voi tulla kysymykseen, jos toiminnan ulkopuoliset olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet esimerkiksi toiminnan vaikutusalueella tapahtuneen maankäyttömuodon muuttumisen vuoksi. Pelkkä kaavamerkinnän muutos ympäröivällä alueella ei kuitenkaan välttämättä edellytä luvan muuttamista.

Kohdan 5 mukaan lupaa voidaan muuttaa myös lain, valtioneuvoston asetuksen tai EU-säädöksessä annetun sitovan ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskevan yksilöidyn vaatimuksen täyttämiseksi. Tällainen voi olla esimerkiksi vesipolitiikan puitteidirektiivin vesiympäristölle haitallisia aineita koskevien säädösten nojalla luvan myöntämisen jälkeen asetetut uudet vaatimukset.

Jos yhdessäkin edellä mainituissa YSL 89.2 §:n mukaisissa tapauksissa esiintyy tilanteita, joissa valvontaviranomaisen perustellun arvion mukaan lupaa on syytä muuttaa, valvontaviranomaisen on tehtävä aloite lupaviranomaiselle luvan muuttamista varten. Valvontaviranomainen toimii täten lupamenettelyn aloittamisen vireillepanijana ja sen asema poikkeaa varsinaisen luvanhakijan eli toiminnanharjoittajan asemasta. Valtion valvontaviranomaisen osalta aloitteen sisältö ja laajuus rinnastuu pitkälti niihin lausuntoihin, joita valvontaviranomainen antaa valtion lupaviranomaiselle lupamenettelyssä. Aloite tehdään valvontaviranomaisen kirjeellä, jossa tulee selkeästi ilmoittaa miltä osin lupaa tulisi muuttaa. Muutosesitykset tulee myös perustella tarkoin ja aloitteeseen on hyvä liittää asiaan liittyvä tarkastuskertomus.

Harkitessaan 89 §:n soveltamista valvontaviranomaisen on otettava huomioon myös se, että yhtenä luvan muuttamisen perusteena säännöksessä mainitaan toiminnasta aiheutuva ympäristönsuojelulain vastainen seuraus (YSL 89.2. § kohta 2), jollaisessa tilanteessa on myös mahdollista, että valvontaviranomainen joutuu panemaan vireille lain 175 §:ssä säädetyn menettelyn rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiseksi. Menettelyt luvan muuttamiseksi ja hallintopakon käyttämiseksi voivat joissain tapauksissa olla samanaikaiset. Ongelmallisia kohtia YSL 89 §:n soveltamisessa on arvioitu olevan ainakin toiminnassa tapahtuvien pienien muutosten kokonaisvaikutuksen ja toiminnan vähittäisen muuttumisen arviointi verrattuna tilanteeseen jossa lupa on myönnetty.

Valvontaviranomaisen tulee lainmuutokseen kuuluvan siirtymäsäännöksen mukaan tehdä luvan tarpeen arvio vuoden kuluessa siitä ajankohdasta jolloin ympäristöluvassa edellytetty hakemus ympäristölupamääräysten tarkistamiseksi olisi tullut jättää. Näihin arvioihin tarvitaan tarkastus, joten ne tulee ottaa huomioon ELY-keskuksen valvontasuunnitelmaa ja -ohjelmaa laadittaessa. Muutenkin 89 §:n mukainen luvan tarkistamistarve arvioidaan suunnitelmallisessa ja muussa valvonnassa. Valvonnassa on otettava huomioon, että luvissa olevat erilliset selvitysvelvoitteet (YSL 54 §) ovat edelleen voimassa ja niiden noudattamista tulee valvoa.

Lupaviranomainen voi hylätä aloitteen, jos luvanhaltija ei toimita tarvittavia selvityksiä. Tällöin valvontaviranomainen voi käyttää hallintopakkoa luvanhaltijaa kohtaan, jotta tämä toimittaa selvitykset. Yhteydenpito valvontaviranomaisen ja lupaviranomaisen välillä on tarpeen. Pienissä muutosasioissa voi valvontaviranomainen pyytää lupaviranomaiselta luvan selventämistä (YSL 92 §). Tämä tulee kyseeseen etenkin tilanteissa, joissa tarvittava selvennys kohdistuu luvan kuvailuosaan.

Keskustelussa tuli esille seuraavia asioita:

- aloitemenettely on uusi menettely
- ELYt ovat tehneet aloitteita luvan muuttamiseksi, mutta niitä ei ole vielä alettu käsitellä aluehallintovirastoissa
- on ainakin yksi tapaus, jossa toiminnanharjoittaja on itse laittanut muutoshakemuksen vireille ELYn arvion perusteella

- seuraavat arviot tehdään tämän vuoden loppuun mennessä.
- hallintoasia virellepannaan hakemuksella. Aloite on tähän verrattuna uusi termi.
- aloitteen/hakemuksen tekemisestä tai sisällöstä ei ole varsinaista ohjeistusta
- asianosaiset on prosessissa unohdettu; eivät pääse osalliseksi arviointiprosessiin.

Asioissa, joissa on määrätty maksettavaksi korvauksia, niiden maksaminen ilmeisesti jatkuu, ellei luvan haltija itse tee hakemusta korvausten muuttamiseksi.

Teknisen hiilen hankkeet

Päivi Peronius kertoi Vapon teknisen hiilen hankkeista. Se on yksi kolmesta Vapon uudesta liiketoimintaratkaisusta (Vapo Clean Waters, Vapo Fibers ja Vapo Carbons). Tekniset hiilet ovat eri puhtausasteisiin jalostettua hiiltä, joita käytetään muuhun kuin energian tuottamiseen. Niitä valmistetaan mm. öljyteollisuuden sivutuotteista, kivihiilestä, puusta ja turpeesta. Teknisestä hiilestä on useita sovelluksia eri teollisuudenaloilla, mm. raakahiili esim. suodatukseen ja maanparannukseen, hiilimusta esim. paino- ja kopiokoneväriaineeksi, aktiivihiihi esim. kaasujen ja nesteiden puhdistukseen sekä hiilikuitu esim. urheiluvälineiden ja autoteollisuuden rakenteisiin.

Turve sopii teknisen hiilen tuotantoon, sillä se on hyvin hiilipitoista. Vapo tähtää Euroopan markkinoille ja sillä on potentiaalia nousta lähivuosina merkittäväksi liiketoiminnaksi. Vapolla on asiaan liittyvät raaka-aineet ja monialainen osaaminen. Ensimmäisen tuotantolaitoksen sijoituspaikka on joko Haapavesi, Ilomantsi tai Seinäjoki ja näiden ympäristöluvut ovat jo vireillä. Suunnittelukumppanina on Sweco. Tavoitteena on valita ensimmäisen laitoksen rakennuspaikka vielä tänä vuonna.

Laitos voidaan integroida olemassa olevaan energiantuotantolaitokseen tai muuhun teolliseen ympäristöön. Se koostuu prosessille lämpöä tuottavasta energiayksiköstä ja varsinaisesta hiiliprosessista. Laitos tuottaa vuodessa kymmeniä tuhansia tonneja teknistä hiiltä. Tyypillinen toimitustapa on suursäkeissä, granulaatteina tai pelletteinä. Laitos käyttää noin 500 000 kuutiometriä turvetta vuodessa, joka saadaan noin tuhannelta hehtaarilta. Työllisyysvaikutus on noin 200 htv ja rakennusvaiheessa tätä enemmän.

Peronius kertoi myös, että Jyväskylään on perustettu Vapolle olema tuotekehityslaboratorio nopeuttamaan tuotekehitystä ja asiakkaiden tuotetestausta.

Tarkkailuohjeen päivitys

Marjaana Eerola kertoi tilannekatsauksen. YM pyysi lausuntoja ehdotuksesta turvetuotannon tarkkailuohjeeksi (luonnos 18.5.) kesäkuun loppuun mennessä. Lausuntoja saatiin 23 kpl. Lausunnot on käsitelty työryhmässä ja tarvittavat muutokset on pääosin tehty. Ohje menee YM:n virkamiestyöryhmään käsiteltäväksi 2.10, ja tavoitteena on saada se taittoon viikolla 40 ja valmiiksi lokakuun loppuun mennessä. Ohje julkaistaan netissä ja YM tiedottaa sen valmistumisesta. Eerola esitteli asioita, joita lausunnoissa nostettiin esille. Työryhmä on päättänyt, että lausuntojen perusteella vesistö-tarkkailun kiintoaineen suodatinkoko on 1,2 µm. Molempien suodatinkokojen käytölle on perusteensa, mutta vertailun säilymistä aikaisempiin tuloksiin sekä päästötarkkailun kiintoainepitoisuuksiin pidettiin annetuissa lausunnoissa tärkeänä. Ympäristölaboratoriot toivat myös omassa lausunnossaan esille 0,4 µm suodatinkoon määrittämisen ongelmat.

Sameutta ei pidetä kaikilla alueilla oleellisena määrittämisnä, joten sameus siirretään tapauskohtaisesti määritettäviin. Päästötarkkailun vakiomäärittäykset ovat siis jatkossa kiintoaine, kokonaisfosfori, kokonaistyyppi, CODMn ja pH. Happamalla sulfaattimaillo tekstiä muutetaan muotoon: Jos sähkönjohtavuus purkupisteellä on ≥ 20 mS/m ja samanaikaisesti pH on ≤ 5 tai, se laukaisee omavalvontana tehtävän pH:n ja sähkönjohtavuuden kenttämittauksen tuotantoalueella mahdollisen lähteen paikantamiseksi jne. Alumiinia ei poisteta metallimäärittämisistä sillä perusteella, ettei se ole ympäristölaatu-normi. Alumiini on vesistön eliöstön kannalta oleellinen määrittämis silloin, kun tapahtuu happamia päästöjä.

Käyttötarkkailun asiakirjojen säilytysaika muutettiin 10 vuodeksi vastaamaan muiden toimialojen arkistointikäytäntöjä. Lausunnoissa esitettiin, että ylimääräisten vesinäytteiden näytteenottoaikoja ei tarvitse merkitä päiväkirjaan, mutta tätä ei muutettu. Lausunnoissa vaadittiin, että ominaiskuormituslukujen käytöstä luovutaan, mutta kokonaan niiden käytöstä ei luovuta. Pohjavesitarkkailun tekstiä tarkennettiin ja viittaukset selvityksiin (FCG, Pöyry) lisättiin kirjallisuusluetteloon. Lausunnoissa esitettiin, että tarkkailun tulokset voisi toimittaa pelkästään nettipalvelun kautta, mutta tätä ei muutettu eli tulokset on toimitettava suoraan valvontaviranomaisille ja lisäksi voidaan käyttää nettipalvelua. Lisäksi on tehty lausuntojen pohjalta tekstin muokkausta ja kirjoitusvirheiden korjausta.

Työryhmä ei ole vielä aivan kaikkia asioita käsitellyt, esim. mittapadon valuma-alueen määrittely. Todettiin, että raporttiin on hyvä saada valokuvia. Toivottiin, että ohjeen tekstiin lisätään, että tulokset tulee toimittaa viranomaiselle jatkokäsiteltävässä muodossa, esim. excel-taulukossa.

BioRahka -hankkeen esittely

Kaisa Heikkinen esitteli BioRahka - rahkasammal biotalouteen -hanketta. Kolmivuotisen hankkeen ajateltu aikataulu on 1.1.2018 - 31.12.2020. Hankkeelle haetaan EAKR-rahoitusta (70 %) ja loput yrityksiltä ja kunnilta. Hankkeen toteuttajat olisivat SYKE, Luke ja Metsäkeskus sekä mahdollisia yhteistyökumppaneita Biolan Oy & EcoMoss Oy, Vapo Oy, Oulun Energia / Turveruukki Oy, Megaturve Oy, Jukaturve Oy, SFTec Oy, Kekkilä Oy, Pohjois-Pohjamaan alueen kunnat ja seutukunnat, Pohjois-Pohjanmaan liitto, MMM, YM, TEM ja Koneyrittäjien liitto.

Kiinnostus rahkasammaliden käyttöön biomateriaalina on noussut eri puolilla maailmaa. Suuria tuottajamaita ovat mm. Hollanti, Uusi-Seelanti, Chile ja Kanada. Rahkasammalta voidaan hyödyntää mm. kasvualustana, rakennuseristeinä, uuden sukupolven biotuotteissa ja lääketeollisuudessa. Rahkasammalella on mahdollista korvata turpeen ja uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä.

Sammaliden nostossa kerätään noin 5-25 cm rahkasammalkerros suon pinnasta, jonka jälkeen suo jätetään ennallistumaan. Nosto voidaan toistaa noin 5-30 vuoden välein. Kotimaisia tutkimuksia kasvillisuuden tai muun eliöstön palautumisesta ei ole tehty eikä sammaliden noston vesistö- tai ilmastovaikutuksista ei ole vielä tietoa. Hankkeen tavoitteena on selvittää rahkasammaliden noston arvoketjun kuvaus, kannattavuus ja kestävyys; luoda ohjeistus rahkasammaliden taloudelliseen ja ympäristön kannalta kestävään hyödyntämiseen sekä edistää teollisuudenalan kehittymistä Pohjois-Pohjanmaalla.

Hankkeessa on viisi osatehtävää: rahkasammalen tuotannon arvoketju, rahkasammalen noston tuotannolliset vaatimukset, rahkasammalen noston kestävyys, tiedon välitys ja viestintä sekä ohjeistus.

Kaisa Heikkinen esitteli myös mahdollisuuksia vesiensuojelun kehittämiseen rahkasammalen nostoalueilla. Nostoalueen ehyttä, luonnontilaista suopintaa on mahdollista hyödyntää myös nostosta mahdollisesti aiheutuvan kuormituksen vähentämiseen. Nostoalue tulee tällöin suunnitella siten, että sen vedet valuvat tämän suopinnan (suopintojen) yli – mitään massiivisia vesiensuojelurakenteita ei tarvita. Todennäköisesti tarvitaan vain hydrologinen sovellus valumavesien virtaussuuntien ja -alueiden määrittämiseen nostoalueella.

Keskustelussa tuli esille, että YM on selvittänyt sammaleen noston lainsäädännöllisiä reunaehtoja ja esittelee selvitystä marraskuussa keskustelutilaisuudessa, johon on kutsuttu samat tahot kuin helmikuun vastaavaan tilaisuuteen. Peronius kertoi, että kolmivuotinen kasvillisuuden seurantahanke on aloitettu Luken kanssa tänä kesänä.

Ajankohtaiskatsaus

Joulukuun alusta lähtien ympäristöministeriön ylijohtajana toiminut Ari Niiranen esittäytyi ja kertoi ajankohtaisia asioita ympäristöministeriön näkökulmasta. Luontoasiat ja -matkailu ovat nosteessa, josta esimerkkinä uusimman kansallispuiston Hossan kävijämäärän tuplaantuminen. Niiranen kertasi maakuntauudistuksen johdosta tehtävien siirrot maakuntaan ja valtion lupa- ja valvontavirastoon Luovaan. Luovan perustamisen aikataulu on siis vielä päättämättä. Menettelyjen yhdenmukaistaminen (yhden luukun periaate) etenee. Tarkoitus on saada asiasta hallituksen esitys vielä tämän vuoden puolella ja laki voimaan 1.1.2019. Ensi vuoden budjetissa on ympäristö- ja luontoasiat (ml. luontomatkat) huomioitu. Lisärahoitusta on myönnetty luontomatkatilulle (mm. varustelu, markkinointi, digitalisointi) sekä vesienhoidolle ja vaelluskalahankkeille.

Niiranen kertoi, että kansalaiset seuraavat ympäristönsuojelulain 13 pykälän toteutusta ja YM on useaan otteeseen vastannut asiaa koskeviin tiedusteluihin. Nämä ovat olleet kuitenkin vielä vanhan lain mukaisia asioita. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet muuttuvat luonteeltaan yleisemmäksi niin, että mm. toimialakohtaisista kirjauksista luovutaan. Tavoitteena on saada asiasta valtioneuvoston periaatepäätös tämän vuoden joulukuussa.

Puheenjohtaja totesi, että sähköinen lupajärjestelmä etenee ja kytkeytyy valvontajärjestelmään.

Muut asiat ja seuraava kokous

Sihteeri kertoi, että edellisessä kokouksessa mainittu päästötarkkailun selvityshankkeen raportti on nettisivulla http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Luonnonvarojen_kestava_kaytto/Turvetuotannon_ympariston_suojelu

Sihteeri mainitsi, että Suomen ympäristökeskuksen/Tero Väisänen vetämä työryhmä työstää ympäristönäytteenoton sertifiointikriteerejä ja miettii samalla luontokartoittajien sertifiointia.

Sihteeri totesi, että yhteistyöryhmän toimikausi päättyy ensi vuoden lopussa. Päätettiin pitää seuraava kokous helmikuussa 2018. Sihteeri kyselee sopivan päivän Doodlella.

Osanottajat pitivät ryhmän toimintaa tarpeellisena ja kokouksia mielenkiintoisina ja kiittivät puheenjohtajaa ja sihteeriä vaivannäöstä.

Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.05.

JAKELU   läsnäolijat sekä

Hanna Haavikko, Hannu Salo, Tarja Väyrynen, Paloma Hannonen, Kati Veijonen ja Aulikki Alanen